

Rekabet Kurumu Başkanlığından;

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2022-3-031 (Muafiyet)
Karar Sayısı : 22-53/801-329
Karar Tarihi : 01.12.2022

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE
Üyeler : Ahmet ALGAN (İkinci Başkan), Şükran KODALAK,
Ayşe ERGEZEN, Cengiz ÇOLAK

B. RAPORTÖRLER : Mehmet Mete BAŞBUĞ, Ahmet Buğra KAZAK, Merve YILDIZ,
Mehmet TUĞRUL

**C. BİLDİRİMDE
BULUNAN**

: - Güzel Enerji Akaryakıt AŞ
Temsilcisi: Av. Togan TURAN
Orjin Maslak, Eski Büyükdere Cad. No:27 K:11
34485 Maslak/İstanbul

- (1) **D. DOSYA KONUSU: Güzel Enerji Akaryakıt AŞ ile Muafiyete Konu İstasyonlar arasında imzalanacak olan Lisanssız Güneş Enerjisi Santrali Yatırımı Sözleşmesi ve eklerine muafiyet verilmesi talebi.**
- (2) **E. DOSYA EVRELERİ:** Rekabet Kurumu (Kurum) kayıtlarına 05.04.2022 tarih ve 26901 sayı ile intikal eden bildirim üzerine düzenlenen 28.11.2022 tarih ve 2022-3-031/MM sayılı Muafiyet/Menfi Tespit Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **F. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; Güzel Enerji Akaryakıt AŞ (TOTAL) ile dosya konusu 9 istasyon arasında imzalanması planlanan Lisanssız Güneş Enerjisi Santrali Yatırımı Sözleşmesi ve eklerinin (Sözleşme); 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği (2002/2 sayılı Tebliğ) kapsamında grup muafiyetinden yararlanmadığı, bununla birlikte sözleşmelerde öngörülen sürenin 7 yıl olarak revize edilmesi halinde 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 5. maddesinin birinci fıkrasında yer alan bireysel muafiyet şartlarının tümünü taşıdığı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

G. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

- (4) Yapılan başvuruda TOTAL ile Muafiyete Konu İstasyonlar arasında imzalanacak olan Sözleşme, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde bireysel muafiyet verilmesi talep edilmektedir. Sözleşme kapsamında TOTAL, bayilik ilişkisi içinde olduğu 9 teşebbüse, yatırım bedeli TOTAL tarafından karşılanacak ve mülkiyeti bayilere ait olacak şekilde güneş enerjisi paneli kuracaktır.
- (5) Bahse konu sözleşmenin, TOTAL ile bayileri arasında imzalanan ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumuna (EPDK) bildirilen tip bayilik sözleşmesi ile birlikte, ilgili bayi (veyahut uygun olduğunca malik) ile imzalanan ve ticari koşulların belirlendiği yatırım sözleşmesinin eki ve ayrılmaz bir parçası olarak düzenlendiği belirtilmiştir. Bu bağlamda muafiyet bildirimini, bahse konu sözleşmenin, eki ve ayrılmaz bir parçası olan yatırım sözleşmesi ile birlikte değerlendirilmiştir.

G.1. İlgili Teşebbüsler

G.1.1. Güzel Enerji Akaryakıt AŞ (TOTAL)

- (6) TOTAL, rafine edilmiş veya edilmemiş her türlü petrol, petrokimya ürünleri, her nevi sıkıştırılmış ve sıvılaştırılmış gaz solventler ve diğer akaryakıt ve madeni yağ türevlerinin alım satımını ve ticareti; bu mamullerin kullanılması için her nevi malzeme ve tesisatın satın alınması işlenmesi, depolanması, ithalatı, ihracatı, dağıtımı ve satışını yapma faaliyetlerini yürütmektedir. TOTAL aynı sektörde çeşitli iştirakleriyle¹ birlikte faaliyet göstermektedir.
- (7) 1992 yılından beri uluslararası enerji şirketi TOTAL S.A.'nın bünyesinde Türkiye'de faaliyet göstermekte olan TOTAL, akaryakıt dağıtım pazarında Milan Petrol San. ve Tic. AŞ (MİLAN) firmasıyla faaliyet gösteren Demirören Holding tarafından Nisan 2016 tarihinde devralınmış², 27.11.2019 tarihi itibarıyla TOTAL'in ticari unvanı, Güzel Enerji Akaryakıt AŞ olarak değişmiştir. 2020 yılının Mart ayında ise Güzel Enerji Akaryakıt AŞ, Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) tarafından devralınmış³ ve bu tarihten itibaren OYAK bünyesinde faaliyetlerine başlamıştır.
- (8) 2020 yılı içinde MİLAN'ın tüm aktif ve pasifleri ile TOTAL tarafından devralınması ile ilgili şirketler Güzel Enerji Akaryakıt AŞ (TOTAL) ticari unvanı altında bu markalara ait tüm operasyonlarını birleştirmiştir.
- (9) TOTAL'in bağlı olduğu OYAK grubunun ilgili ürün pazarında faaliyet gösteren iştirakleri ise Likitgaz Dağıtım ve Endüstri AŞ, Miraboğlu Petrol Otomotiv İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Lezsan Gıda İnşaat Petrol Ürünleri Pazarlama Sanayi ve Ticaret AŞ'dir.
- (10) Diğer bir iştirak Otojet Enerji Sanayi ve Ticaret AŞ'nin (Otojet) ise Türkiye'de şarj ağı işletmeci lisansını alan ilk akaryakıt dağıtım firması olduğu belirtilmiştir. Otojet'in elektrikli araçların elektrik ile şarj edilebilmesi için yurt genelinde uygun akaryakıt istasyonları, alışveriş merkezleri, kamuya açık otoparklar, hastane, üniversite, havalimanları, araç servis ve bakım noktaları ve sosyal alanlar gibi tüm noktalarda; Otojet'in doğrudan mülkiyetinde olan şarj üniteleri ve yaptığı ticari anlaşmalar ile şarj cihazı mülkiyeti başkasında olsa bile kendi lisansı altında faaliyet gösterdiği ifade edilmiştir.
- (11) Ayrıca Otojet'in ticari faaliyetlerinin Aralık 2022 içerisinde başlatılmasının öngörüldüğü, hâlihazırda Türkiye'nin tüm coğrafi bölgelerine homojen olarak yayılmış yaklaşık (.....) Total markalı istasyonda ve Ankara, İstanbul, Bursa ve İzmir illerinde olmak üzere dört adet otomobil satış, servis ve bakım istasyonunda faaliyetine başlamak üzere altyapı ve kurulum çalışmalarını tamamlama aşamasında olduğu, (.....) şarj istasyonunun tamamının mülkiyetinin TOTAL'e ait olduğu, tüm elektrikli şarj istasyonu yatırımlarının (alt yapı ve cihaz yatırımları dâhil olmak üzere) TOTAL tarafından karşılandığı, elektrikli şarj istasyonu kurdukları yerlerdeki bayiler ile belirli süreler ile anlaşma yaptıkları, net kâr (ciro – elektrik maliyeti) üzerinden bu bayilere belirli bir kâr marjı verdikleri, şarj istasyonlarına ilişkin sözleşmenin akaryakıt bayilik sözleşmesinden farklı bir sözleşme olarak yapıldığı, akaryakıt bayi değişse bile elektrikli şarj istasyonu sözleşmesinin ayrı bir sözleşme olmasından dolayı devam edeceği, şarj istasyonu

¹ Doco Petrol ve Danışmanlık AŞ, Berkim Petrol Denizcilik ve Nakliyat AŞ, Armada Petrol Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., Turen Turizm Endüstrisi ve Sanayi Ltd. Şti., Kaan Akaryakıt Sanayi ve Ticaret AŞ ve Petrol Petrol Ürünleri Taşıt Araçları ve Dış Ticaret AŞ.

² İlgili devralma işlemine Rekabet Kurulu 14.01.2016 tarihli ve 16-02/28-7 sayılı kararı ile izin vermiştir.

³ İlgili devralma işlemine Rekabet Kurulu 12.03.2020 tarihli ve 20-14/186-96 sayılı kararı ile izin vermiştir.

sözleşmelerinin ağırlıklı olarak (.....) yıllık yapıldığı, her ne kadar sözleşmeler ağırlıklı olarak (.....) yıl olsa bile bayilik sözleşmelerinin süresine göre şarj istasyonlarının süresinin de değişkenlik gösterebileceği, bayilik süresi ne kadar kaldıysa şarj istasyonu sözleşmelerinin de kalan süreye uygun olarak yapılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Ayrıca buna ilave olarak, şu anda sadece kendi bayilerine elektrikli şarj istasyonu kurdukları, Türkiye genelinde mevcut durumda 13.000 akaryakıt istasyonundan yaklaşık (.....)’inde elektrikli şarj istasyonu kurulmasının planlandığı, elektrikli şarj istasyonu için kullanılacak elektriğin elektrik şebekesinden alınacağı, güneş enerjisinden elde edilen elektriğin şarj istasyonundan satılması için bir batarya kurulması gerektiği, bu batarya sisteminde enerjinin depolandığı, güneşten üretilen enerjinin stabil bir enerji olmamasından dolayı araçların sistemlerini bozduğu, bu nedenle böyle bir ek yatırım ihtiyacının doğduğu, bu yatırımı şu an için yapmayı düşünmedikleri, güneş enerjisinden elde edilen elektriği şarj istasyonundan satmak gibi bir düşüncelerinin olmadığı, birbirlerini destekleyen enerjiler olsalar da uzun vadede böyle bir birlikte yatırım yapabilmek için teknik ve mevzuatsal altyapının güçlendirilmesi gerektiği, güneş paneli projesi ile elektrikli şarj istasyonu projesinin birbirinden %100 farklı olarak yürütüldüğü ifade edilmiştir.

- (12) Ayrıca alt yapı ve kurulum çalışmaları devam eden (.....) akaryakıt istasyonundan (.....) bireysel muafiyete konu noktalarda bulunduğu bilgisi verilmiştir. Bu istasyonlar, Bursa ilinde bulunan (.....) ve Antalya ilinde bulunan (.....)’dir.

G.1.2. Muafiyet Bildirimine Konu TOTAL Bayileri

- (13) Bildirim formu ve cevabi yazılarda, muafiyete konu sözleşmeyi imzalaması öngörülen istasyon sayısının hâlihazırda 9 olduğu belirtilmiştir. Bu istasyonlara ilişkin bilgiler aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 1: Muafiyet Bildirimine Konu TOTAL Bayileri

	Bayi Adı	Bulunduğu İl
1	(.....)	Konya
2	(.....)	Ankara
3	(.....)	Sinop
4	(.....)	Bursa
5	(.....)	Bursa
6	(.....)	Bursa
7	(.....)	Antalya
8	(.....)	Gaziantep
9	(.....)	Gaziantep

Kaynak: TOTAL Tarafından Sunulan Bilgiler

G.2. İlgili Pazar

G.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (14) Geleneksel olarak akaryakıt türleri siyah ürünler ve beyaz ürünler şeklinde iki ana başlıkta ele alınmaktadır. Bunlardan siyah ürünler *fuel oil* türleri ile kalorifer yakıtından oluşurken, beyaz ürünler kategorisinde benzin ve motorinden oluşan otomotiv yakıtları ile gaz yağı ve jet yakıtı önemli bir yer tutmaktadır.
- (15) Sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) ise petrol ve doğal gazdan elde edilerek basınç altında sıvılaştırılan propan, bütan ve bunların türevlerinden oluşan hidrokarbonlar veya bunların karışımıdır. LPG, tedarik edilmesinden tüketiciye ulaşana kadar süreçte iki sektöre ayrılmaktadır: Birincisi, LPG’nin üretim ve ithalat yoluyla temin edildiği ve toptan dağıtımının yapıldığı tedarik faaliyeti; ikincisi ise, toptan dağıtım yapılan LPG’nin, dağıtım şirketlerinin bayileri kanalıyla perakende satışının gerçekleştirildiği

dağıtım faaliyetidir. LPG'nin birden fazla türü olmakla birlikte⁴, dosya konusunu ilgilendiren LPG ürünü motorlu araçlarda alternatif yakıt olarak kullanılan, akaryakıt veya otagaz istasyonlarında satışa sunulan LPG'dir.

- (16) Akaryakıt sektörü açısından yapılan ilgili ürün pazarı tanımlamaları bakımından kimyasal yapıları, kullanım alanları, başta motorlar olmak üzere belirli bir ürüne özgülenen donanımların sahip oldukları teknoloji itibarıyla alternatif olarak diğer ürünlerin kullanımına genellikle imkân vermemeleri gibi hususlar dikkate alındığında, nihai ürünler arasında talep ikamesi oldukça sınırlı olmakta yahut bulunmamaktadır.
- (17) Kurulun özellikle dağıtıcılar ve bayiler arasındaki dikey anlaşmalara ilişkin olarak tesis etmiş olduğu kararlarında; bu faaliyetler bakımından ilgili pazarlar dosya özelinde yapılan değerlendirmeler doğrultusunda bazılarında beyaz akaryakıt ürünleri pazarı ve otagaz LPG pazarı olarak, bazılarında ise otagaz LPG dışında kalan otomotiv yakıtları ve otagaz pazarları olarak belirlenmiştir⁵.
- (18) Taraflar arasında akdedilecek sözleşmenin konusu, kapsamı, niteliği ile Kurulun ilgili pazarın tespiti bakımından geçmiş tarihli kararları dikkate alınarak ilgili ürün pazarı "oto-LPG dışında kalan otomotiv yakıtları", "oto-LPG" ve "madeni yağ" pazarları olarak tanımlanmaktadır.

G.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (19) Ülkemizde akaryakıt piyasası faaliyetleri EPDK'dan alınan lisanslar çerçevesinde gerçekleştirilmekte olup lisans sahipleri tüm ülke çapında faaliyet göstermektedir. Bildirime konu sözleşme, Türkiye genelinde uygulamaya konulacaktır. Sözleşme konusu ürünler açısından giriş koşulları, tedarik kaynakları ile dağıtım ve pazar koşullarının bölgesel farklılıklar göstermemesi nedeniyle, ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak belirlenmiştir.

G.3. Dosya Kapsamında İlgili Sektör Paydaşlarından Alınan Bilgiler

G.3.1. Opet Petrolcülük AŞ'den (Opet) Alınan Bilgiler

- (20) Opet'ten gelen cevabi yazıda;

(.....TİCARİ SIR.....)

ifade edilmiştir.

⁴ Tüplü LPG: Dolum tesislerinde tüplere doldurularak mutfak, sanayi ve ticarî tüpler (2 kg, 12 kg, 24 kg, 45 kg) vasıtasıyla piyasaya arz edilen LPG'dir.

Dökme LPG: Endüstri veya toplu konut gibi büyük miktarda LPG tüketen müşterilere toptan satılan LPG'dir.

⁵ Kurulun 30.12.2008 tarihli ve 08-76/1226-464 sayılı, 05.03.2009 tarihli ve 09-09/186-56 sayılı; 24.06.2009 tarihli ve 09-30/644-152 sayılı, 27.10.2011 tarihli ve 11-54/1396-504 sayılı; 07.12.2011 tarihli ve 11-60/1567-558 sayılı; 16.09.2014 tarihli ve 14-33/665-291 sayılı kararları.

G.3.2. Petrol Ofisi AŞ'den (Petrol Ofisi) Alınan Bilgiler

(21) Petrol Ofisi'nden gelen cevabi yazıda;

(.....TİCARİ SIR.....)

ifade edilmiştir.

(22) Petrol Ofisi ile yapılan toplantıda,

(.....TİCARİ SIR.....)

ifade edilmiştir.

G.3.3. Shell & Turcas Petrol AŞ'den (Shell) Alınan Bilgiler

(23) Shell'den gelen cevabi yazıda;

(.....TİCARİ SIR.....)

ifade edilmiştir.

(24) Bunun yanında Shell ile yapılan toplantıda,

(.....TİCARİ SIR.....)

ifade edilmiştir.

G.4. DEĞERLENDİRME

G.4.1. 4054 sayılı Kanun'un 4. Maddesi ve 2002/2 sayılı Tebliğ Çerçevesinde Değerlendirme

(25) Bildirime konu sözleşme kapsamında TOTAL, bayilik ilişkisi içinde olduğu 9 teşebbüse, yatırım bedeli TOTAL tarafından karşılanacak ve mülkiyeti bayilere ait olacak şekilde güneş enerjisi paneli kuracaktır. Akaryakıt sektöründe dağıtıcılar ile bayiler arasında yapılan anlaşmaların tamamı rekabet etmeme yükümlülüğü içermekte ve 5015 sayılı

Petrol Piyasası Kanunu'nun 8. maddesi uyarınca sözleşmelerin münhasır nitelikte düzenlenmesi gerekmektedir.

- (26) 4054 sayılı Kanun'un "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar" başlıklı 4. maddesi, belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmaların, uyumlu eylemlerin ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemlerinin hukuka aykırı ve yasak olduğunu hükme bağlamıştır.
- (27) Bildirim konusu sözleşmenin eki ve ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen yatırım sözleşmesinin 2. maddesinde, bayinin yatırım sözleşmesinde belirlenen 10 yıllık süre boyunca münhasıran TOTAL bayisi olarak ticari faaliyetlerini sürdüreceği düzenlenmektedir. Sözleşmenin geçerlilik süresi yatırım sözleşmesine bağlanmıştır ve yatırım sözleşmesinin her ne sebeple olursa olsun sona ermesi halinde sözleşme de kendiliğinden sona ermiş sayılacaktır. Bu çerçevede, ilgili maddenin alıcı konumundaki bayiye rekabet etmeme yükümlülüğü getirmesi nedeniyle sözleşme 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamındadır.
- (28) 4054 sayılı Kanun'un "Muafiyet" başlıklı 5. maddesinde ise Kurula, belirli koşulları taşıyan anlaşma türlerine grup olarak muafiyet tanınmasını sağlayan ve bunun usul ve esaslarını belirleyen tebliğler çıkarma yetkisi verilmiş bulunmaktadır. Bu yetkiye dayanılarak çıkarılan 2002/2 sayılı Tebliğ'in 2. maddesinde, üretim ve dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla teşebbüs arasında belirli mal veya hizmetin alımı, satımı veya yeniden satımı amacıyla yapılan anlaşmalar "dikey anlaşma" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım doğrultusunda, dağıtıcı TOTAL ile bayileri arasında akdedilen sözleşmenin 2002/2 sayılı Tebliğ anlamında bir dikey anlaşma olduğu görülmektedir.
- (29) Aynı Tebliğ'in 5. maddesinde ise dikey anlaşma kapsamında alıcının anlaşma konusu mal veya hizmetlerle rekabet eden mal veya hizmetleri üretmesini, satın almasını, satmasını ya da yeniden satmasını engelleyen doğrudan veya dolaylı herhangi bir yükümlülük –rekabet etmeme yükümlülüğü- altına girmesi halinde, bu tür yükümlülüklerin azami 5 yıl süreyle Tebliğ ile tanınan muafiyetten yararlanabileceği hükme bağlanmıştır.
- (30) Akaryakıt sektöründe uygulanan dikey anlaşmalara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun ve 2002/2 sayılı Tebliğ çerçevesinde Kurul ile Danıştay tarafından alınan çok sayıda karar ile sabit olduğu üzere, bayilik sözleşmeleri ile bu sözleşmelerde yer alan rekabet etmeme yükümlülüğünün süresine etki eden intifa sözleşmeleri ve kira sözleşmelerinin tamamı tek bir dikey anlaşma olarak kabul edilmektedir. Yine yerleşik kararlarında Kurul, bu tür sözleşmelerin yapıldıkları tarihten itibaren en fazla beş yıl süre ile 2002/2 sayılı Tebliğ'de düzenlenen grup muafiyetinden yararlanabileceğini ve bu tarihten sonra muafiyet koşullarının ortadan kalkacağını, bu sürelerin hitamından itibaren intifa hakkı çerçevesinde bayilerin yeniden sözleşme yapmaya zorlanması halinde 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi çerçevesinde işlem başlatılabileceğini ifade etmiştir.
- (31) 2002/2 sayılı Tebliğ'in açıklanmasına ilişkin olarak çıkarılan Dikey Anlaşmalara İlişkin Kılavuz'un (Kılavuz) 35. paragrafında "...*Taraflar arasındaki, rekabet yasağı içeren bayilik, işleticilik, tedarik vb. sözleşmeler ile birlikte bu sözleşmelerin süresine etki eden intifa, tapuya şerh edilmiş kira, ekipman gibi sözleşmelerin hepsinin ortadan kalktığı tarih ise, rekabet yasağının sona erme tarihi olarak değerlendirilecektir. Bayilik, işleticilik, tedarik vb. sözleşmeler sürmekteyken intifa, kira, ekipman vb. sözleşmelerin sona erdirilmesi veya tam tersine; intifa, kira, ekipman vb. sözleşmeler sürmekteyken*

mevcut bayilik, işleticilik, tedarik sözleşmeleri sona erdirilerek bu nitelikte yeni bir sözleşme yapılması hallerinde dikey ilişkinin kesintiye uğramadığı kabul edilecek ve beş yıllık süre bu doğrultuda hesaplanacaktır....” açıklamaları yer almaktadır. Dolayısıyla istasyon üzerinde dağıtıcının sahip olduğu intifa hakkı dikey anlaşmadaki rekabet etmeme yükümlülüğünün süresine etki ettiğinde, taraflar arasındaki sözleşmelerin ve tapuya şerh edilmiş intifa ve kira gibi hakların hepsinin ortadan kalktığı tarih rekabet yasağının sona erme tarihi olarak değerlendirilecek ve dikey anlaşma, taraflar arasında süregelen rekabet yasağına başlangıç teşkil eden ilk anlaşmanın (bayilik sözleşmesi) yapıldığı tarihten itibaren en fazla beş yıl süre ile 2002/2 sayılı Tebliğ’de düzenlenen grup muafiyetinden yararlanabilecektir.

- (32) Bununla birlikte belirli koşulların varlığında, anlaşmanın 2002/2 sayılı Tebliğ’in 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde düzenlenen istisna kapsamında kabul edilmesi mümkündür. Buna göre; *“Alıcının anlaşmaya dayalı faaliyetlerini sürdürürken kullanacağı tesisin mülkiyeti arazi ile birlikte veya alıcı ile bağlantısı olmayan üçüncü kişilerden sağlanan bir üst hakkı çerçevesinde sağlayıcıya ait ise, yahut alıcı bu faaliyetini sağlayıcının alıcı ile bağlantısı olmayan üçüncü kişilerden elde ettiği bir aynı veya şahsi kullanım hakkının konusu olan bir tesiste sürdüreceyse, alıcıya getirilen rekabet etmeme yükümlülüğü, söz konusu tesisin alıcı tarafından kullanıldığı süreye bağlanabilir; şu kadar ki, rekabet etmeme yükümlülüğü, bu sürenin beş yılı aşan kısmı bakımından, sadece alıcının söz konusu tesiste yürüteceği faaliyetini kapsar.”* Bir dikey anlaşmanın anılan Tebliğ’in ilgili maddesinde öngörülen istisna hükmünde kabul edilebilmesi için, dikey anlaşmanın kurulduğu andan itibaren malik ile işletici arasında herhangi bir hukuki veya iktisadi bağlantının bulunmaması gerekmektedir.
- (33) 4054 sayılı Kanunun “Muafiyet” başlıklı 5. maddesine göre Kurul, bu maddede belirtilen koşulların tamamının varlığı halinde teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birlikleri kararlarının 4. madde hükümlerinin uygulanmasından muaf tutulmasına karar verebilir: Bu koşullar; i) malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması, ii) tüketicinin bundan yarar sağlaması, iii) ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması, iv) rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmamasıdır. Ayrıca 4054 sayılı Kanun’un 5. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca, teşebbüslerin gerçekleştirdiği çeşitli davranışların belli koşullar altında grup olarak muaf tutulabileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda dikey anlaşmalara ilişkin şartlar 2002/2 sayılı Tebliğ’de belirlenmiştir. Akaryakıt sektöründe çeşitli anlaşmalarla tesis edilen dikey ilişkiler de yukarıda sayılan şartları taşıması durumunda bireysel yahut grup muafiyetinden yararlanabileceklerdir.
- (34) Çeşitli dağıtım şirketleri tarafından, bayileri ile yapmış oldukları anlaşmalara muhtelif gerekçelerle 2002/2 sayılı Tebliğ ile getirilen 5 yıllık sınırın üzerinde bireysel muafiyet tanınması talebiyle başvurular yapılmıştır. Bunun üzerine, bireysel muafiyet verilebilmesinin şartları 25.02.2010 tarihli, 10-19/228-86 sayılı OPET, 10-19/229-87 sayılı DELTA ve 18.03.2010 tarihli, 10-24/338-122 sayılı TOTAL kararlarıyla belirlenmiş; anılan ve izleyen kararlarda dikey anlaşmaların, daha önce üzerinde hiçbir gerçek ve/veya tüzel kişi tarafından akaryakıt bayilik faaliyeti yapılmamış arsalar/araziler üzerinde kurulmuş yeni akaryakıt istasyonlarına ilişkin olmaları ve akaryakıt istasyonlarına özgü yatırımların dağıtıcı tarafından üstleniliyor olması dikkate alınarak, bayilerin beşinci yılın sonunda, dağıtım firması tarafından üstlenilen ilişkiye özgü yatırımın varsa kalan süreye tekabül eden bedelini ödeyerek anlaşmaları sona erdirebilmeleri konusunda tarafların anlaşmaları koşuluyla Kanun’un 5. maddesinde

düzenlenen şartları taşıyacağına ve dolayısıyla 10 yıla kadar muafiyet tanınmasına karar verilmiştir.

- (35) Söz konusu kararlar incelendiğinde, bireysel muafiyetin koşulları değerlendirilirken; anlaşmaların yeni bir yatırıma aracılık etmeleri, sıfırdan yeni bir istasyon kurulması ve bayilerin bu yatırım aracılığıyla pazarda faaliyette bulunacak olmaları gibi hususların dikkate alınan başlıca faktörler olduğu görülmektedir. Kurulun 25.02.2010 tarih ve 10-19/228-86 sayılı OPET kararında;

“...anlaşmanın en önemli özelliği yeni bir yatırıma aracılık etmeleri, yani sıfırdan birer istasyon kurulmasıdır.”

ifadesine yer verilmiş, 25.02.2010 tarih ve 10-19/229-87 sayılı DELTA kararında ise;

“...anlaşmalara konu yatırımların, pazarda ilk defa faaliyet gösterecek, yani “sıfırdan” birer istasyon kurulması için yapılacak olması, Bayilerin bu yatırımlar aracılığıyla pazarda faaliyette bulunacak olmaları ve söz konusu arazilerin değerlendirilerek istihdam ve katma değer yaratan birer tesis haline gelecek olmaları gibi hususlar birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu yatırımların ekonomiye pozitif bir etki sağlayacağı anlaşılmaktadır.”

yönünde değerlendirmede bulunarak bu husus vurgulanmıştır.

- (36) Söz konusu kararlarda bireysel muafiyet süresinin tespiti ile ilgili olarak;

“...Dosyada yer alan ve Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası (TABGİS) tarafından Kurumumuza da gönderilen “Akaryakıt sektöründe geçmişten günümüze yatırımlar” konulu araştırmada da belirtildiği üzere, dağıtım şirketlerinin en az 3. en çok 6. yılında yatırımlarını amorti edecekleri belirtilmekte olup, istasyonun kurulu bulunduğu yere göre başvuruda ifade edilen sürenin daha da kısalabileceği öngörülmektedir.

Diğer taraftan yukarıda değinilen, AB Komisyonun doğalgaz çevrim santralleri inşası gibi boyutu akaryakıt istasyonları ile karşılaştırılmayacak kadar büyük yatırımlarda bile 15 yıllık süreyi yeterli görüyor olması karşısında, başvuru konusu anlaşmalar için talep edilen 15 yıllık sürenin, rekabetin (a) ve (b) bölümlerinde ifade edilen faydaların sağlanması açısından zorunlu olandan fazla sınırlandırılması anlamına geleceği, bu nedenle daha kısa bir süre için muafiyet tanınması gerektiği değerlendirilmektedir. Kaldı ki, yukarıda da açıklandığı üzere, ... tarafından bildirim formlarında belirtilen toplam yatırım tutarlarının tamamının, Dikey Anlaşmalara İlişkin Kılavuzun 131. Paragrafı ışığında, “ilişkiye özgü yatırım” olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

Sayılan nedenlerle, bildirim konu anlaşmalarda öngörülen yatırımlardan beklenen faydaların ortaya çıkmasına engel olmayacak ve yatırım güdüsünü olumsuz etkilemeyecek bir sonuca ulaşabilmek bakımından, Bayinin 5. Yılın sonunda, ... tarafından üstlenilen ilişkiye özgü yatırım bedelinin kalan kısmını ödeyerek sözleşmeyi feshedebilmesi konusunda tarafların anlaşmaları halinde, bildirim konu dikey anlaşmaya 10 yıla kadar muafiyet tanınabileceği kanaatine varılmıştır.”

hususları ifade edilmiştir.

- (37) Bununla birlikte Ankara 15. İdare Mahkemesinin 22.04.2014 tarih ve 2013/1032 E., 2014/501 K. sayılı kararıyla, 28.03.2013 tarih ve 13-17/243-118 sayılı Kurul kararının sonuç bölümünde yer alan “Tarafların yukarıda belirtilen hususlarda anlaşmamaları

halinde ise, bahse konu anlaşmaya bireysel muafiyet de tanınamayacağına; bu nedenle gerekçeli kararın tebliği tarihinden itibaren altmış gün içinde aralarındaki dikey anlaşmayı sonlandırmaları gerektiği, aksi takdirde haklarında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde işlem başlatılacağı”na ilişkin kısmı iptal edilmiştir. Söz konusu mahkeme kararında gerekçe olarak;

“... müdahil tarafa tek taraflı yetki verildiği, hem davacı lehine bireysel muafiyet tanındığı hem de bireysel muafiyetin gerçekleştirilmesi için 60 günlük anlaşma şartı getirildiği, bu şekilde müdahil tarafa anlaşmama hakkı verilerek bireysel muafiyetin uygulanmamasının önünün açıldığı, dava konusu işlemin ikinci kısmında zaten müdahil tarafa üstlenilen ilişkiye özgü yatırımın varsa kalan süreye tekabül eden kısmını ödeyerek anlaşmayı sona erdirmeye imkanı tanındığı, müdahil tarafça yatırım bedeli ödenerek anlaşmanın sonlandırılabilmesi, böyle bir hakkın verildiği bir durumda ayrıca müdahil tarafa anlaşmayarak bireysel muafiyetin sona erdirebilmesinin önünün açılmasının davacı tarafından yatırım bedelini alamaması sonucunu doğuracağı, bu durumun ise hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığından, dava konusu işlemin anılan kısmında hukuka ayarlık bulunmamaktadır.”

değerlendirmelerine yer verilmiştir.

- (38) Bunun üzerine 20.08.2014 tarih ve 14-29/586-254 sayılı Kurul kararında bireysel muafiyet koşullarına ilişkin yeni değerlendirmelerde bulunulmuştur. Söz konusu kararda;

“...Bununla birlikte, bireysel muafiyet değerlendirmesine ilişkin yapılacak değişikliklerde ise uygulama kapsamında karşılaşılan sorunların da dikkate alınması gerekmektedir. Bunların başında “Tarafların dikey ilişkiye devam etme hususunda anlaşamamaları halinde dikey anlaşmaya bireysel muafiyet tanınmaması” yönündeki koşul ile bayiye tek taraflı olarak anlaşmama hakkı verilmesi ve bireysel muafiyet uygulamasının etkisiz hale gelmesi yer almaktadır. Dağıtım firması ile çalışmak istemeyen bayiler, beşinci yılın sonunda dağıtıcısıyla anlaşmayarak aralarındaki dikey ilişkiyi sonlandırma yolunu seçmektedir. Bu durum ise Kurulumuzun grup muafiyeti kapsamında beş yıl ile sınırladığı dikey anlaşmalara ilişkin kararları ile bireysel muafiyet kararları arasında bir farkın kalmamasına yol açmaktadır. Öte yandan, Kurulumuz kararlarında irade yenilemeleri olarak kabul edilen ve tarafların Anayasal sözleşme özgürlüğü kapsamında her zaman yeniden anlaşarak aralarındaki sözleşmesel ilişkiyi yenileyebilecek olmaları karşısında, bahse konu koşul pratik bir fayda sağlamamaktadır.”

ve

“Mahkeme kararı da dikkate alındığında, mevcut uygulamada dikkate alınan ‘Tarafların dikey ilişkiye devam etme hususunda anlaşamamaları halinde dikey anlaşmaya bireysel muafiyet tanınmaması’ yönündeki koşulun bireysel muafiyet ile amaçlanan yatırımların teşviki ve yeni istihdam yaratılması aracılığıyla yeterli etkinliğin sağlanması sonucuna ulaşılması açısından zorunlu olmaktan çıktığı, dolayısıyla söz konusu koşulun terk edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.”

ifadelerine yer verilmektedir. Kurul kararında ayrıca,

“Öte yandan, sıfırdan yeni kurulan bir istasyona ilişkin yapılması gereken yatırım tutarının ne olacağı ve ne kadarlık bir sürede bu yatırımın geri dönüşünün sağlanacağı dikey ilişkinin taraflarınca kararlaştırılabilecek hususlardır.”

değerlendirmelerine yer verilerek bir dikey anlaşmaya 10 yıla kadar bireysel muafiyet tanınabilmesi için söz konusu anlaşmanın, “*daha önce üzerinde akaryakıt bayilik faaliyeti yapılmamış arsa/arazi üzerinde kurulmuş yeni bir akaryakıt istasyonuna ilişkin olması*”nın yeterli olacağı hüküm altına alınmıştır.

- (39) Yukarıda özet halinde yer verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere , akaryakıt sektöründeki dikey anlaşmalara ilişkin bireysel muafiyet kararlarında “10 yıla kadar” tanınan süre, Kurul içtihatları çerçevesinde yatırımda bulunan tarafın yatırımlarını karşılayabilmesi adına bir azami süre imkânı olarak tanınmaktadır. Buna ek olarak yukarıda anılan 20.08.2014 tarih ve 14-29/586-254 sayılı Kurul kararında, yapılan yatırımın ne zaman karşılanmış sayılacağına kimin tarafından tespit edilmesi gerektiği ile ilgili olarak “*sıfırdan yeni kurulan bir istasyona ilişkin yapılması gereken yatırım tutarının ne olacağı ve ne kadarlık bir sürede bu yatırımın geri dönüşünün sağlanacağı dikey ilişkinin taraflarınca kararlaştırılabilecek hususlardır*” değerlendirmelerinde bulunmuş ve yatırımın finansal boyutuna yönelik hususlar bireysel muafiyet tanınabilmesi için aranan bir şart olmaktan çıkarılarak konu tarafların iradelerine bırakılmıştır.
- (40) Bunların yanında istasyonun sıfırdan kurulumu dışında yapılacak yatırımların 2002/2 sayılı Tebliğ’de öngörülen süreye istisna teşkil etmeyeceği çeşitli Danıştay içtihatları ve Kurul kararlarına konu olmuştur. Kurulun 26.08.2010 tarih ve 10-56/1074-403 sayılı kararında Shell tarafından yapılan ve istasyonun sıfırdan kurulumu niteliğindeki yatırımlara 10 yıl süre ile bireysel muafiyet tanınmışken diğer yatırımlarda⁶ 2002/2 sayılı Tebliğ’de öngörülen 5 yıllık sürenin uzatılması için yapılan başvurular reddedilmiş ve bu kararlar Danıştay tarafından da onanmıştır⁷.
- (41) Tebliğ’in 2. maddesinin ikinci fıkrasında ise Tebliğ ile sağlanan muafiyetin, sağlayıcının dikey anlaşma konusu mal veya hizmetleri sağladığı ilgili pazardaki payının %30’u aşmaması durumunda uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede öncelikle, TOTAL’in ilgili ürün pazarlarındaki paylarına bakılması gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda söz konusu bilgilere yer verilmektedir:

Tablo 2: TOTAL’in İlgili Pazarlarda Son Üç Yıla Ait Satış Değerine Göre Pazar Payı (%)⁸

İlgili Pazar	2019	2020	2021
Oto-LPG Dışında Kalan Otomotiv Yakıtları	4,57	5,06	6,09
Oto-LPG	3,32	3,53	3,71
Madeni Yağ	1,80	1,60	2,00

Kaynak: EPDK Verileri

- (42) Tabloda görüldüğü üzere, TOTAL’in muafiyete konu sözleşme kapsamında etkilenen pazarlardaki pazar payları %30’un altında kalmaktadır. Bununla birlikte, başvuru konusunun 2002/2 sayılı Tebliğ’de yer alan diğer düzenlemelere uygunluğunun incelenmesi gerekmektedir.
- (43) Sözleşmede yer alan bir diğer hüküm, “rekabet etmeme yükümlülüğü”ne ilişkindir. 2002/2 sayılı Tebliğ’in 3. maddesinde rekabet etmeme yükümlülüğü “*alıcının anlaşma konusu mal veya hizmetlerle rekabet eden mal veya hizmetleri üretmesini, satın*

⁶ Söz konusu yatırımların istasyonun modernleştirilmesi, otomasyon sağlanması, istasyona market kurulumu, oto yıkama kurulumu, oto bakım kurulumu, istasyonun yeniden asfaltlanması, vb. yatırımlar olduğu görülmektedir.

⁷ Benzer doğrultuda bknz 26.08.2010 tarih ve 10-56/1077-406 sayılı Kurul kararı ve Danıştay İDDK’nın 08.06.2022 tarih ve 2021/1403 E. ve 2022/2096 K. sayılı kararı.

⁸ Taraflarca sunulan pazar payı verilerinin EPDK Petrol Piyasası Aralık Ayı Sektör Raporlarından ve EPDK Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Aralık Ayı Sektör Raporlarından elde edildiği belirtilmiştir.

almasını, satmasını ya da yeniden satmasını engelleyen doğrudan veya dolaylı her türlü yükümlülük” olarak ifade edilmiştir. Tebliğ’in 5/1/a maddesinde ise Tebliğ ile tanınan muafiyetin anlaşmalarda alıcıya getirilen belirsiz süreli veya süresi beş yılı aşan rekabet etmeme yükümlülüğüne uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

- (44) Bununla birlikte, Kılavuz’un rekabet etmeme yükümlülüğünün süresine ilişkin 40. paragrafında “...Beş yıllık süreyi aşacak şekilde zımnen yenilenebilen rekabet etmeme yükümlülükleri de grup muafiyeti kapsamında değildir. Ancak, süresi beş yılı aşmayan veya beş yıldan sonraki uzatmanın her iki tarafın açık iradesi ile mümkün olduğu ve alıcının beş yıllık süre sonunda rekabet etmeme şartına son vermesini engelleyen herhangi bir durumun olmadığı hallerde rekabet etmeme yükümlülüğü grup muafiyetinden yararlanacaktır. Rekabet etmeme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeleri bir örnek yardımıyla açıklamakta fayda vardır: Alıcıya anlaşma geçerli olduğu sürece rekabet etmeme yükümlülüğü getiren ve taraflardan herhangi biri belli bir süre önceden itiraz etmedikçe her yıl yenilenmiş kabul edilen bir yıllık bir dağıtım anlaşması belirsiz süreli olarak kabul edilecektir. Ancak, bu anlaşmanın her yıl yenilenebilmesi için tarafların açıkça iradelerini birbirlerine bildirmeleri zorunlu ise anlaşma belirsiz süreli sayılmayacaktır. Başka deyişle, belirli bir süre içerisinde taraflar bu anlaşmayı devam ettirmek istediklerini birbirlerine açıkça bildirmedikçe anlaşmanın uzamadığını kabul eden bir düzenlemeye dayanan rekabet etmeme yükümlülüğü belirsiz süreli kabul edilmeyecektir...” şeklinde açıklama yer almaktadır.
- (45) Muafiyete konu olması öngörülen istasyonlara ilişkin olarak; (i) mevcut anlaşmaların süresi sona ermiş ise doğrudan 10 yıl süre ile geçerli sözleşmeler akdederek ilerleneceği, (ii) süresi devam eden mevcut anlaşmaların da süre sonu beklenmeksizin tarafların karşılıklı özgür iradeleriyle sonlandırılarak, imza tarihinden itibaren 10 yıl süre ile geçerli yeni anlaşmalar akdedileceği ifade edilmiştir. TOTAL’in muafiyete konu istasyonlar ile hâlihazırda rekabet etmeme yükümlülüklerinin kaçınıcı yıllarında olduklarından bağımsız olarak, Lisanssız Güneş Enerjisi Yatırımı Sözleşmesi’nin imza tarihinden itibaren 10 yıl süre ile geçerli olacak şekilde bayilik ilişkisi kuracağı belirtilmiştir. Aşağıda mevcut süreçte bayilerin sözleşme bitiş tarihine yer verilmektedir.

Tablo 3: Muafiyet Bildirimine Konu Bayilerin Sözleşme Bitiş Tarihleri

	Bayi Adı	Bayinin Bulunduğu İl	Bayilik Sözleşmesinin Sona Erme Tarihi
1	(.....)	Konya	(.....)
2	(.....)	Ankara	(.....)
3	(.....)	Sinop	(.....)
4	(.....)	Gaziantep	(.....)
5	(.....)	Bursa	(.....)
6	(.....)	Antalya	(.....)
7	(.....)	Bursa	(.....)
8	(.....)	Bursa	(.....)
9	(.....)	Gaziantep	(.....)

Kaynak: TOTAL Tarafından Sunulan Bilgiler

- (46) Tabloda GES kurulacak istasyonların bayilik sözleşmelerinin (.....) ila (.....) yılı arasında sona ereceği görülmektedir. TOTAL söz konusu bayilerin sözleşmelerini GES santrali kurulumu yapacağı zaman feshederek 10 yıllık yeni bir sözleşme imzalayacağını ifade etmiştir.
- (47) Yukarıda yer verilen tespit ve açıklamalar ışığında; TOTAL ile bayiler arasındaki sözleşme süresinin 10 yıl olarak düzenlenmiş olduğu, ilk 5 yıl için grup muafiyetinden yararlanıldığı, söz konusu dikey ilişkinin 2002/2 sayılı Tebliğ’in 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan istisnadan yararlanma imkânının da bulunmadığı, dolayısıyla 5 yılın sonunda sözleşmenin Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden

yararlanmadığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada, sözleşmenin bireysel muafiyet koşullarını karşılayıp karşılamadığına ilişkin değerlendirme yapılması gerekmektedir.

G.4.2. Bireysel Muafiyet Değerlendirmesi

- (48) Bildirime konu sözleşmeye bireysel muafiyet tanınabilmesi için 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde öngörülen iki olumlu ve iki olumsuz koşulun kümülatif bir şekilde sağlanması gerekmektedir.

a) Malların Üretim veya Dağıtım ile Hizmetlerin Sunumunda Gelişme Sağlanması

- (49) Muafiyet incelemesinde ele alınan olumlu şartlardan ilki, malların üretim veya dağıtım ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmelerin sağlanması olup bu hüküm çerçevesinde hangi hallerin ekonomik yarar olarak kabul edileceği işlemin özelliklerine göre değişmektedir. Rekabeti kısıtlayıcı bir anlaşmanın muafiyet korumasından faydalanabilmesi için öncelikle rekabet üzerindeki olumsuz etkisini bertaraf edebilecek düzeyde bir etkinlik kazanımı sunabilmesi gerekmektedir.
- (50) Bir anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinden muaf tutulabilmesi için, öncelikle anlaşma konusu olan malın üretimi ve dağıtım ile ilgili olarak bir gelişme veya iyileşme olması ya da ekonomik veya teknik gelişme sağlanması gerekmektedir. Mevzuatta kastedilen ekonomik fayda veya menfaatin, sadece teşebbüslerin kendi açılarından sağlayacakları menfaat veya kazanç şeklinde değil, aynı zamanda bunların ekonomiye yapacakları somut katkı şeklinde anlaşılması gerekmektedir.
- (51) TOTAL ve muafiyete konu istasyonlar arasında imzalanan Lisanssız Güneş Enerjisi Santrali Yatırımı Sözleşmesi kapsamında TOTAL, bayilik ilişkisi bulunan 9 istasyona, yatırım bedeli kendisi tarafından karşılanacak ve mülkiyeti muafiyete konu istasyonlara ait olacak şekilde, güneş enerjisi paneli⁹ kuracaktır. Bu¹⁰ anlaşma ile bayilerin artan işletme maliyetlerinden tasarruf sağlamalarına olanak tanımak, karbon ayak izini azaltmak, yeşil enerjiye geçişi hızlandırmak, pazardaki diğer oyunculara örnek olmak, fosil yakıtların çevreye zararını bir nebze de olsa telafi etmek ve neticesinde son tüketici dâhil zincirin her halkasında etkinlik kazanımı yaratmak gibi faydaların hedeflendiği belirtilmiştir.
- (52) Yenilenebilir enerji türlerinden biri olan güneş enerjisi, güneş ışığından enerji elde edilmesine dayanmaktadır. Güneş enerjisi elektrik üretimi başta olmak üzere çeşitli kullanım alanları sunmaktadır. Müstakil evler, toplu konutlar, sosyal tesisler ve oteller gibi mekânların sıcak su ihtiyacını karşılayan su ısıtma sistemleri güneş enerjisinin en geniş kullanım alanlarından birisidir. Güneş enerjisinin; bol ve sürekli, sera gazı oluşturmayan, enerji bağımsızlığı ve arz güvenliği açısından katkı sağlayabilecek, ulaştırma gideri gerektirmeyen bir enerji kaynağı olduğu ifade edilmektedir¹¹.
- (53) Mevcut dosya kapsamında sözleşme ile ülkemizde son yıllarda artan sürdürülebilir enerji hedefleri ile birlikte yaygınlaşan ve önem kazanan, güneş enerjisi santrali yatırımı yapılarak muafiyete konu olan akaryakıt/LPG istasyonlarındaki elektrik

⁹ TOTAL tarafından verilen bilgilere göre, güneş enerjisi panellerinin kullanım süresi yaklaşık 25 yıl olup panel bakımının düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde bu süre 30-35 yıla kadar uzayabilmektedir. Ayrıca TOTAL, muafiyet başvurusuna konu proje kapsamında en yüksek kalitede ekipman kullandığını ifade etmiştir.

¹⁰ TOTAL muafiyete konu dokuz bayiyi seçerken, iletişim ve ticari ilişkilerinin iyi olduğu, satışları yüksek olan, bu yatırımı doğru anlamda çıkaracaklarına inandıkları bayileri seçtiklerini, coğrafi anlamda bir ayırım gözetilmediğini belirtmiştir.

¹¹ Öztürk, H. H. (2013), "Yenilenebilir Enerji Kaynakları", İstanbul, Birsen Yayınevi.

tüketiminin, yerinde üretim ve yenilenebilir kaynaklardan sağlanmasının hedeflendiği belirtilmektedir. Söz konusu yatırımın, “6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu”, “5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun” ve “Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği” ve ilgili mevzuat hükümleri gözetilerek yapılması hedeflenmiş ve ilgili mevzuat çerçevesinde düzenlemelere tabi, teknik ve idari açılardan kontrolünün sağlanarak gerçekleştirilecek bir yatırım olacağı ifade edilmiştir.

- (54) Muafiyet başvurusuna konu işlemin getireceği etkinliklere örnek olarak;
- Ülkemizin enerji konusundaki dışa bağımlılığının azaltılması,
 - Akaryakıt/LPG istasyonundaki elektrik enerjisi maliyetlerinin iyileştirilmesi/azaltılması,
 - Potansiyel karbon maliyetlerine yönelik yükümlülüklerin/risklerin azaltılması,
 - TOTAL’in, bağlı olduğu grubun ve ülkenin karbon ayak izinde iyileştirme sağlanması,
 - Bayilerde ve nihai tüketicilerde iklim değişikliği ve yenilenebilir enerji farkındalığına destek olması,
 - Bayi açısından ise özellikle son dönemlerde artan elektrik tüketim maliyetlerinin düşürülmesi

sayılmaktadır.

- (55) Alternatif yakıtlar dünyada geleneksel yakıtlarla bir arada kullanılmaya başlanmış olup uzun vadede alternatif yakıtlar geleneksel yakıtların yerini alabilecektir. Bu yönde ulaşım sektöründeki enerji verimliliğine ilişkin 2007 yılında 5627 sayılı “Enerji Verimliliği Kanunu” yürürlüğe konulmuş ve 02.05.2019 tarihli ve 30762 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Ulaşımında Enerji Verimliliğinin Artırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir. Söz konusu mevzuat ile birlikte çevreye olan duyarlılık kapsamında, çevreci alternatif yakıtların kullanılması teşvik edilmiştir. Bu kapsamda hava kirleticileri ve sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik uygulamalar kapsam dâhilinde tutulmuş olup güneş enerjisi, biyoyakıt, CNG (*Compressed Natural Gas*), LNG (*Liquified Natural Gas*), elektrik, hidrojen ve LPG alternatif yakıt olarak sayılmıştır.
- (56) Ayrıca alternatif enerji yatırımları bakımından da 24.02.2022 tarihinde 5209 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı”nda birtakım değişiklikler yapılarak lisanssız GES ve Rüzgâr Enerji Santrali yatırımlarına ek teşvikler getirilmiştir¹². Bu karar ile GES yatırımları KDV ve gümrük vergisi istisnası kapsamına alınmış olup teşvik kapsamında gerçekleştirilen harcamaların bir kısmının kurumlar vergisinden düşürülebileceği ve sigorta primi işveren hissesi desteğinden yararlanılabileceği gibi imkânlar tanınmıştır. Dolayısıyla, bu düzenlemeler ile devletin de yenilenebilir kaynaklara yatırım yapmak isteyenler açısından birtakım kolaylıklar getirmek suretiyle sektörü teşvik etmeyi planladığı görülmektedir.
- (57) Avrupa Birliği’nde (AB) de iklim krizini önlemek amacıyla yenilenebilir enerji kaynakları ve emisyonu azaltıcı teknolojik gelişmeleri de kapsayacak şekilde “Avrupa Yeşil Mutabakatı” (*European Green Deal*-Yeşil Mutabakat) altında kapsamlı çalışmalar yürütülmektedir. Söz konusu Yeşil Mutabakat Kapsamında, AB karbon salınımını

¹² 24 Şubat 2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar”.

azaltarak 2050 yılına kadar iklim-nötr olmayı hedeflemektedir¹³. Avrupa Komisyonunun internet sitesinde yer alan bilgilere göre enerji üretimi ve tüketimi, AB'nin sera gazı emisyonlarının %75'inden fazlasını oluşturmaktadır¹⁴.

- (58) Bu bakımdan Yeşil Mutabakat kapsamında AB'nin enerji sisteminin karbondan arındırılmasını sağlamaya yönelik olarak yenilenebilir enerji kaynaklarını desteklemek için birtakım eylem planları geliştirilmiştir. Söz konusu eylem planları arasında yenilenebilir kaynaklardan üretilen elektriğin kullanımını artırmak da yer almaktadır. Buna göre emisyon azaltımı hedefleri kapsamında daha fazla elektrik üreterek binalara, sanayiye ve ulaşıma enerji sağlamak için yenilenebilir enerji kullanımının artırılması ve geleneksel olarak kullanılan fosil yakıt tüketiminin azaltılmasının hedeflendiği görülmektedir¹⁵.
- (59) AB'de yürütülen Yeşil Mutabakat ile paralel olarak ülkemizde de T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından 2021 yılında "Yeşil Mutabakat Eylem Planı" uyarınca birtakım hedefler ve stratejiler belirlenmiş ve yayımlanmıştır¹⁶. Enerji verimliliği konusunda organize sanayi tesislerinde faaliyet gösteren işletmeler başta olmak üzere sanayi tesisleri yetkililerine yönelik bilinçlendirme ve farkındalık eğitimleri verileceği, Yeşil Tarife ve "Yenilenebilir Enerji Kaynak Garanti Belgesi" (YEK-G Belgesi) ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarının yürütüleceği, milli enerji ve maden politikamıza uygun olarak, 2027 yılı sonuna kadar her yıl 1.000 MW rüzgâr enerjisi ve güneş enerjisi kurulu gücü geliştirilecek şekilde çalışmalar yürütüleceği belirtilmiştir¹⁷.
- (60) Söz konusu eylem planında uluslararası ticaret ve ekonomide meydana gelen değişim ve dönüşüm kapsamında ülkemizin kalkınma hedefleri doğrultusunda sürdürülebilir ve kaynak-etkin bir ekonomiye geçişini desteklemek amaçlanmaktadır¹⁸. Muafiyet bildirimine konu sözleşmenin ve buna konu olan yatırımların da bahsedilen güncel yasal düzenlemeler ve son yıllarda gelişen çevreci hassasiyeti dikkate aldığı ve desteklediği değerlendirilmektedir.
- (61) Dosya kapsamında TOTAL tarafından sunulan muafiyet başvurusuna ilişkin en güncel mevzuat değişikliği ise 11.08.2022 tarihli ve 31920 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği'nde yapılan değişikliktir. Bu düzenleme, GES santralince yapılan ve tüketimi aşan düzeyde üretilen elektriğin satışına yönelik koşullara ilişkindir. Buna göre, GES santralinin elektrik sağladığı tesisin tüketim miktarı ile üretilen enerji mahsuplaştırılacak, bir tüketim miktarı kadar üretilen fazla enerji satışa konu edilebilecek, bu miktarın üzerinde yapılan üretim ise "bedelsiz enerji" olarak Yenilenebilir Enerji Kaynaklarını Destekleme Mekanizması'na (YEKDEM) bedelsiz katkı olarak yansıtılacaktır. Söz konusu düzenlemeler uyarınca örneğin, bir önceki yıl 1 milyon kWh elektrik tüketen bir kişi, cari yılda aylık mahsuplaşmanın akabinde en fazla 1 milyon kWh enerjisini satışa konu edebilecektir. Yılın ilk ayından itibaren ihtiyaç fazlası enerjiye istinaden ödemeler yapılacak, 1 milyon kWh'ı aşan üretimler ise YEKDEM'e bedelsiz katkı olarak yansıtılacaktır.

¹³ Ticaret Bakanlığı, "Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021", s.6.

¹⁴ Avrupa Komisyonu, "Enerji ve Yeşil Mutabakat", https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/energy-and-green-deal_en.

¹⁵Avrupa Komisyonu, "AB Enerji Sistemi Entegrasyon Stratejisi", https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/866407/EU_Energy_System_Integration_Strategy.pdf.pdf.

¹⁶<https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf>
¹⁶16 Temmuz 2021 tarih ve 31543 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2021/15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi.

¹⁷ Ticaret Bakanlığı, "Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021", s.27 ve 52.

¹⁸ Ticaret Bakanlığı, "Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021", s.42.

- (62) GES yatırımlarının getireceği maliyet tasarrufunun değerlendirilebilmesi için, Türkiye’de GES yatırımı yapan bayilerin bu yatırımlardan ne ölçüde fayda elde ettiği sorulmuştur. Bu kapsamda, çeşitli dağıtıcılarla çalışan ve güneş enerjisi kullanan bayilerden elde edilen bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 4: İstasyonlardan Gelen Cevaplar

İstasyon Adı	Beyan
(.....) ¹⁹	GES’in kuruluş maliyetinin (.....) TL olduğu, güneş paneli kurulumunun 2021 yılı itibarıyla fiyatlara olumlu yansıdığını, firmalarına 2021 yılında aylık (.....) TL katkıda bulunduğu, (.....) yıl içinde yatırım maliyetini karşılayacağı görüşünde oldukları ifade edilmiştir.
(.....) ²⁰	Güneş paneli kurulumunun (.....) olduğu, henüz yeni kullanılmaya başlamasından ötürü henüz fiyatlara yansıyor yansımadağının belli olmadığı, yılsonunda tasarruf edilip edilmeyeceğinin belli olacağı, yılsonunda veya önümüzdeki yıl itibarıyla enerji tasarrufuna geçileceğini düşündükleri, (.....) yıl içinde yatırım maliyetini karşılayacağı görüşünde oldukları ifade edilmiştir.
(.....) ²¹	Güneş enerjisi panelinin kurulum maliyetinin 24.06.2021 tarihinde (.....) TL olduğu, kurulumundan sonra enerji giderinde düşüş son üç ay içerisinde ortalama %(.....) arasında enerji tasarrufu gerçekleştiği, aylık (.....)’ye yakın kazançları olduğu, ortalama (.....) ila (.....) yıl arasında yatırım maliyetini karşılayacağını belirtmişlerdir.
(.....) ²²	GES projesi kurulum maliyetinin (.....) ABD Doları ((.....)TL) GES projesinde beraber çalışılan Solimpeks firmasının ortalama yıllık güneşlenme süresi göz önüne alınarak sistem için (.....) yıllık bir amortisman süreci öngörüldüğünü belirtmişlerdir.
(.....) ²³	Elektrik tüketimlerinin 2022 yılının ilk yedi aylık verilerine göre düştüğü, öte yandan söz konusu panel sisteminin SHELL tarafından kurulduğu, kurulum ve diğer maliyetlerin SHELL tarafından karşılandığı ve şirketlerine faturalandırıldığı bu sebeple sistemin maliyetleri hakkında bilgileri bulunmadığını belirtmişlerdir.
(.....) ²⁴	15.02.2022 tarihinde (.....) TL maliyet ile kurulum yapıldığı, enerji giderlerindeki düşüşün 3-4 ay içerisinde %(.....)-%(.....) oranında olduğu belirtilmiştir.
(.....) ²⁵	Güneş enerji sistemi kurulum maliyetinin KDV dâhil (.....) TL olduğu ve bunun (.....) TL artı KDV’sinin Shell tarafından karşılandığını, işletmelerinin güneş enerji sistemi kurulum maliyetinin KDV dâhil (.....) TL olduğunu ve bunun (.....) TL artı KDV’nin yine SHELL tarafından karşılandığı, sistemin düşük verimlilikle çalıştığını, dağıtım bağlantı anlaşması için sürecin devam ettiğini, anlaşma kabulü geldiğinde ise tasarrufun artacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.
(.....) ²⁶	(.....)’den gelen cevapta, güneş enerjisi panellerinin dağıtım şirketleri olan Petrol Ofisi AŞ tarafından Türkiye’de yapılan ilk kurulum olacağı için yeni hizmete açtıkları Ortakent şubelerine hediye olarak kurulumunun yaptırıldığı, herhangi bir ücret ödenmediği ve kurulan güneş enerjisi panellerinin enerji giderlerinde kış aylarında %(.....) yaz aylarında %(.....) düşüş sağladığı belirtilmiştir.

Kaynak: Akaryakıt Bayilerinden Elde Edilen Bilgiler

- (63) Bayilerden gelen cevaplar incelendiğinde; güneş enerjisi paneli kuran bayilerin maliyetlerinde, değişken oranlarda olmakla birlikte düşüş yaşandığı, kısa vadede yatırım maliyetinin geri dönüşü sayesinde etkinlik kazanımı sağlanacağı ve enerji maliyetlerinde düşüş gerçekleşebileceği anlaşılmaktadır. Bunun yanında, gerek

¹⁹ (.....)

²⁰ (.....)

²¹ (.....)

²² (.....)

²³ (.....)

²⁴ (.....)

²⁵ (.....)

²⁶ (.....)

TOTAL, gerekse de pazardaki rakipleri olan Petrol Ofisi, Opet ve Shell yapılan görüşmelerde de GES'lerin enerji verimliliğini artırdığı ve maliyet tasarrufu sağladığı ifade edilmiştir.

- (64) Bu doğrultuda Kurulun 12.11.2019 tarihli 19-39/601-255 sayılı Shell ile 15 adet bayisi arasında imzalanan LNG Yatırım ve İşletme Protokolüne muafiyet tanınması talebinin değerlendirildiği "Shell Kararı"nda alternatif yakıtlar ve ilgili teknolojilere olan yatırımlar ile arz çeşitliliği/güvenliği, istihdam yaratımı ve ekonomik büyümeye katkı sağlanabileceği belirtilmiş, emisyon ve gürültü kaynaklı kirliliğin azaltılması ve bu sayede hava kalitesindeki artışın yaratacağı faydaya dikkat çekilmiştir²⁷. Kararda, ABD Enerji Bakanlığı tarafından hazırlanan 2010 tarihli bir çalışmaya göre geniş ölçekli bir LNG istasyonunun tahmini maliyetinin 1.700.000 ABD Doları olarak hesaplandığı belirtilmiştir. Dolayısıyla karara konu olan yatırımın ileriki yıllarda sağlanacak fayda üzerinden planlandığı vurgulanarak bu hususun da tüketici faydası ile ilişkilendirilebileceği belirtilmiş, yüksek yatırım maliyetinden ötürü geri dönüş süresinin çok uzun olacağı da dikkate alınarak Kurul tarafından 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen bütün koşulların sağlandığı belirtilerek anlaşmaya 12 yıl süreyle bireysel muafiyet tanınmasına karar verilmiştir²⁸.
- (65) Taraflarca yapılan açıklamalar, sunulan veriler ile Kurulun yukarıda belirtilen kararı birlikte değerlendirildiğinde, muafiyete konu sözleşme ekonomik fayda yaratmanın yanı sıra çevresel faydalar da sunabilecek nitelikte olup 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen koşulun karşılandığı kanaatine varılmaktadır.

b) Tüketicinin Yarar Sağlaması

- (66) Bireysel muafiyetin ikinci şartı; malların dağıtımı veya hizmetlerin sunulmasından elde edilen iyileşmelerin tüketicilere yansıtılmasıdır. Bu şartın gerçekleşmesi için ortaya çıkan etkinlik kazanımından tüketicilerin yarar sağlaması gerekmektedir. Fiyat seviyesindeki düşüş, satış sonrası etkin hizmetler, kalitenin ve ürün çeşitliliğinin artması, tüketicinin ürüne daha kolay ulaşabilmesi, yeni mal veya hizmetlerin sunulması ve mal ya da hizmet arzında devamlılığın sağlanması gibi koşullar tüketicinin elde edeceği yarar kapsamında değerlendirilebilmektedir.
- (67) Bildirim formunda yer verilen bilgilere göre, bayilerin artan işletme maliyetlerinden tasarruf sağlamalarına olanak tanımak, karbon ayak izini azaltmak, yeşil enerjiye geçişi hızlandırmak, pazardaki diğer oyunculara örnek olmak, fosil yakıtların çevreye zararını bir nebze de olsa telafi etmek ve neticesinde son tüketici dâhil zincirin her halkasında etkinlik kazanımı yaratmak ve tüketici faydasını artırmak hedeflenmektedir. Bu bakımdan muafiyet başvurusuna konu proje çerçevesinde elektrik enerjisi üretiminde çevreye daha uyumlu bir alternatifin tercih edilmesiyle birlikte toplumsal fayda doğabilecektir. Ayrıca, enerji maliyeti düşen bayiler, marka içi ve markalar arası rekabetin sonucu olarak fiyatlarını düşürme eğilimine girebileceklerdir. Bunun yanı sıra yeni teknoloji yatırımlarının istihdam ve büyümeye katkısı olabileceği gibi bu yatırımlar çevreye zararlı emisyonların azaltılmasını da sağlayacaktır.
- (68) Sonuç olarak, sözleşmenin getirdiği çevresel faydalar ve maliyet tasarrufu yoluyla tüketicilerin lehine olduğu ve elde edilmesi beklenen faydaların tüketicilere yansıtacağı, dolayısıyla sözleşmenin, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen koşulu karşıladığı kanaatine varılmaktadır.

²⁷ Bkz. Shell Kararı para. 19, 138, 140, 142.

²⁸ Bkz. Shell Kararı para. 138, 156.

c) İlgili Piyasanın Önemli Bir Bölümünde Rekabetin Ortadan Kalkmaması

- (69) Muafiyet için aranan bir diğer şart, bildirim konu işlemin ilgili olduğu piyasanın önemli bir bölümünde rekabeti ortadan kaldırmamasıdır. Pazardaki rekabetin tamamen ortadan kalkması halinde, kısa vadeli etkinlik kazanımları; inovasyonun azalması, fiyatların artması ve kaynakların etkin kullanılmaması gibi uzun vadeli negatif etkileri telafi edemeyecektir. Bu şartın karşılanıp karşılanmadığının analizi; tarafların pazar güçleri, pazardaki rakiplerin durumu ve pazardaki yoğunlaşma derecesi gibi unsurların incelenmesini gerektirmektedir.
- (70) Bu kapsamda TOTAL ve rakiplerinin pazardaki durumlarına bakılması gerekmektedir. İlk olarak “Oto-LPG dışında kalan otomotiv yakıtları” pazarına bakıldığında, Tablo 2’de de yer verildiği üzere TOTAL’in 2019, 2020 ve 2021 yıllarındaki pazar payı sırasıyla %4,57, %5,06 ve %6,09 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla TOTAL’in ilgili pazardaki payı incelenen dönemde büyük bir değişiklik göstermemiştir. Bununla birlikte aşağıda yer verilen Tablo 5’ten de görüleceği üzere TOTAL ilgili pazarda düşük bir paya sahip olup güçlü rakipleri bulunmaktadır.

Tablo 5: Oto-LPG Dışında Kalan Otomotiv Yakıtları Pazarında TOTAL ve Rakiplerin Pazar Payları (%)

Teşebbüs	2019	2020	2021
Petrol Ofisi	20,07	21,53	22,06
Opet	17,68	18,74	17,09
Shell	13,40	13,07	16,03
BP Petrolleri AŞ (BP)	7,18	6,61	7,24
TOTAL	4,57	5,06	6,09

Kaynak: EPDK Petrol Piyasası Aralık 2019-2021 Sektör Raporu

- (71) “Oto-LPG” pazarında, TOTAL 2019, 2020 ve 2021 yıllarında sırasıyla %3,32, %3,53 ve %3,71 pazar payı elde etmiştir. İlgili pazarda TOTAL düşük bir paya sahip olup Tablo 6’dan da görüleceği üzere Aygaz AŞ, Petrol Ofisi, Shell ve BP gibi rakiplerin TOTAL üzerinde rekabetçi baskı uygulayabileceği anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Oto-LPG Pazarında TOTAL ve Rakiplerin Pazar Payları (%)

Teşebbüs	2019	2020	2021
Aygaz AŞ	21,90	21,68	21,47
Petrol Ofisi	12,60	12,70	14,43
Shell	11,64	11,20	11,93
BP	7,30	7,53	7,43
TOTAL	3,32	3,53	3,71

Kaynak: EPDK 2019-2021 Yılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Aralık Ayı Sektör Raporu

- (72) Madeni yağ pazarında ise TOTAL’in 2021 yılında % (.....) pazar payına sahip olduğu görülmektedir. İlgili pazarda TOTAL’in düşük bir payının olduğu ve Tablo 7’den de Petrol Ofisi, Shell ve BP gibi güçlü rakiplerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Madeni Yağ Pazarında TOTAL ve Rakiplerin Pazar Payları (%)

Teşebbüs	2021
Petrol Ofisi	(.....)
Shell	(.....)
BP	(.....)
Mobil Oil Türk A.Ş.	(.....)
TOTAL	(.....)

Kaynak: Teşebbüsten Edinilen Bilgiler

- (73) TOTAL ile bayiler arasında akdedilen bayilik anlaşmalarının süresi 5 yıllık süre sınırına tabidir. Muafiyet bildirimine konu sözleşme ile de muafiyete konu istasyonlara ilgili ürün pazarlarında 10 yıl süre ile rekabet etmeme yükümlülüğü öngörülmektedir. Muafiyet

bildirimi kapsamında TOTAL'in pazar paylarına ilişkin bilgiler, yukarıdaki tablolarda sunulmaktadır. Bu açıdan TOTAL'in Türkiye çapında toplam pazar payı %(.....)ve istasyon sayısı (.....)'tür. Aşağıdaki tabloda yıl bazında TOTAL'in GES sözleşmesi imzalamayı hedeflediği istasyon sayısı tahmini olarak verilmiştir:

Tablo 8: TOTAL'in GES Sözleşmesi İmzalamayı Hedeflediği İstasyon Sayıları

Yıl	2022-2025	2025-2030	2030-2035
İstasyon Sayısı	(.....)	(.....)	(.....)
Kaynak: Teşebbüsten Edinilen Bilgiler			

- (74) TOTAL öncelikle 9 istasyon için GES kurulumu yapmayı planlamaktadır. Türkiye'de güncel rakamlara göre tüm dağıtıcıların toplam 13.000 bayisi bulunmaktadır. Söz konusu sözleşmeyle de TOTAL'in Türkiye'de faaliyet gösterdiği (.....) istasyon içerisinde az sayıdaki istasyonda bu yatırımı yapacağı görülmektedir.
- (75) Sonuç olarak, TOTAL'in ilgili pazarlarda sahip olduğu pazar payı ve bildirim konu muafiyet başvurusundaki istasyon sayısının düşüklüğü dikkate alındığında muafiyet bildirimine konu sözleşmenin herhangi bir pazar kapama riski doğurmadığı ve 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen koşulu karşıladığı kanaatine varılmaktadır.

d) Rekabetin Zorunlu Olandan Fazla Sınırlanmaması

- (76) Rekabeti kısıtlayıcı nitelikteki bir anlaşmaya muafiyet tanınabilmesindeki son koşul, rekabetin zorunlu olandan fazla sınırlanmamasıdır. Başka bir deyişle, tüketicilere yansıtılan ekonomik gelişme ve iyileştirmenin elde edilmesinde rekabeti daha az sınırlayan bir yöntem mevcut ise anlaşmaya muafiyet tanınamayacaktır. Bu bakımdan muafiyet başvurusuna konu uygulamadan elde edilebilecek etkinliklerin, rekabeti daha az kısıtlayıcı alternatif yöntemlerle elde edilip edilemeyeceği değerlendirilmelidir.
- (77) Rekabeti kısıtlayıcı anlaşmanın, kendisinden beklenen faydaları gerçekleştirebilme konusunda ölçülü olup olmadığının tespiti, somut olayın özellikleri ve inceleme kapsamına göre farklılık gösterebilecektir.
- (78) Başvuru formunda TOTAL'in GES kuracağı bayilerle yapacağı sözleşmelerde, bayilere 10 yıllık rekabet etmeme yükümlülüğü getirmeyi planladığı görülmektedir. Bu noktada ölçülülük kriterinin değerlendirilebilmesi için sözleşmede öngörülen 10 yıllık sürenin gerekli olup olmadığı ve söz konusu sürenin muafiyete konu uygulamadan elde edilebilecek faydaların gerçekleştirilmesi açısından zorunlu olup olmadığı incelenmelidir.
- (79) Dosya kapsamında bu incelemede dikkate alınabilecek belli başlı hususlar;
- TOTAL tarafından yapılacak yatırımın bedeli,
 - Yatırım bedelinin ne kadar sürede geri kazanılacağı,
 - TOTAL'in bayilik sözleşmesi aracılığıyla muafiyete konu bayilerden elde ettiği fayda,
 - Diğer dağıtıcılar tarafından yapılan GES yatırımlarında öngörülen koşullar,
 - Daha önce üzerinde hiçbir gerçek ve/veya tüzel kişi tarafından akaryakıt bayilik faaliyeti yapılmamış arsa/arazi üzerinde kurulmuş yeni bir akaryakıt istasyonunun yatırım tutarı ile mevcut dosyadaki yatırım tutarının kıyaslanması

şeklinde ifade edilebilecektir.

- (80) Bu açıdan, öncelikle TOTAL tarafından öngörülen, elektrik tasarrufuna göre hesaplanmış, yatırım ve yatırımın geri kazanım süresine ilişkin bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 9: GES Kurulması Planlanan İstasyonlar

	İstasyon Adı	İl	Yatırım Değeri (\$)	Yatırım Değeri (TL)	Yatırım Geri Kazanım Süresi (Yıl)
1	(.....)	Konya	(.....)	(.....)	(.....)
2	(.....)	Ankara	(.....)	(.....)	(.....)
3	(.....)	Sinop	(.....)	(.....)	(.....)
4	(.....)	Bursa	(.....)	(.....)	(.....)
5	(.....)	Bursa	(.....)	(.....)	(.....)
6	(.....)	Bursa	(.....)	(.....)	(.....)
7	(.....)	Antalya	(.....)	(.....)	(.....)
8	(.....)	Gaziantep	(.....)	(.....)	(.....)
9	(.....)	Gaziantep	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Teşebbüsten Elde Edilen Bilgiler

- (81) Tablodan görüldüğü üzere, GES yatırımının TOTAL'in planladığı gibi yalnızca enerji tasarrufundan elde edilecek fayda ile karşılanması halinde yatırımın geri dönüşünün yaklaşık olarak (.....) ila (.....) yıl arasında değiştiği görülmektedir. Söz konusu sürenin belirlenmesinde yatırım bedelinin yüksekliği, güneş enerjisi panelinin getireceği maliyet tasarrufu, istasyonun bulunduğu il ve güneşlenme süresi gibi faktörlerin etkili olduğu ifade edilmektedir. Süreyi belirleyen ana unsurun GES kurulduktan sonra elde edilecek elektrik tasarrufu olduğu diğer gelir getirici unsurların dikkate alınmadığı TOTAL tarafından ifade edilmiştir.
- (82) Buna karşılık yatırımın geri kazanım sürelerinin hesaplanmasında istasyonla akdedilen bayilik sözleşmesinin TOTAL açısından getirisi önem kazanmaktadır. TOTAL'in yaptığı yatırımın karşılığı planlandığı gibi yalnızca enerji maliyetindeki tasarruftan değil, bayi ile ticari ilişkisinin 5 yıldan uzun sürmesinden kaynaklanabilecektir. Bu açıdan TOTAL'in GES yatırımına konu istasyonlardan elde ettiği kârlılıklara ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 10: TOTAL'in Bayilerden Elde Ettiği Kâr ve Yatırım Bedelinin Kıyaslanması

İstasyon Adı	Yatırım Değeri (TL)	TOTAL'in Bayi Özelinde Elde Ettiği Kâr (TL) (2021)	Yatırım Değeri / Elde Edilen Kâr (2021)	Elde Edilen Tahmini Kâr ²⁹ (TL) (2022)	Yatırım Değeri / Elde Edilen Kâr (2022)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam/Ortalama	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Bildirim Formu

- (83) Söz konusu tablo incelendiğinde, TOTAL'in GES projesi kapsamında gerçekleştirdiği yatırım bedeli, bayiye göre değişkenlik göstermekle birlikte, 2021 yılı içerisinde bayi özelinde elde ettiği kâra oranlandığında, en düşük (.....) en yüksek ise (.....), 2022 için ise (.....) en yüksek ise (.....) ulaştığı görülmektedir. Bu durumda enerji tasarrufunun

²⁹ TOTAL'den gelen bilgiler 2022 yılı için ilk 9 ayı kapsamaktadır. Burada hesaplanan tahmini kâr 9 aylık verinin 12 aya uyarlanması şeklindedir.

yanı sıra bayilerden elde edilecek kârlılık hesaba katıldığında amortismanın Tebliğ'de belirlenen 5 yıllık süre içerisinde dahi karşılanabileceği tespit edilmiştir.

- (84) Mevcut durumda, TOTAL tarafından yürütülen muafiyete konu proje kapsamında öngörülen toplam maliyetin (.....) TL, istasyon başına ortalama maliyetin ise (.....) TL olduğu görülmektedir. Öte yandan 2021 yılı itibarıyla bayilerden elde edilen kârın (.....) TL, istasyon başına elde edilen kârın ise (.....) TL olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle bir yıl önceki kârlılık tutarının TOTAL'in gerçekleştirdiği yatırım bedelinin üzerinde olduğu görülmektedir. 2022 yılı itibarıyla ise bayilerden elde edilen kârın yaklaşık (.....) TL olduğu anlaşılmakta olup dolayısıyla TOTAL tarafından yapılan toplam yatırımın, bayilerden elde edilen yıllık kârın yaklaşık (.....) düzeyinde kalacağı anlaşılmaktadır. Bu değerlendirmeler dikkate alındığında, TOTAL tarafından talep edilen 10 yıllık sürenin ölçülülük kriterini taşımadığı değerlendirilmektedir.
- (85) Bu bilgiye ek olarak, sektörde diğer dağıtıcıların GES yatırımının bulunup bulunmadığı, bulunmaktaysa hâlihazırda devam eden bayilik, intifa sözleşmesi gibi dikey nitelikteki sözleşmesel ilişkileri değiştirip değiştirmediğine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 11: GES Yatırımı Yapan Dağıtıcılardan Elde Edilen Bilgiler

Opet	GES Kurulan İstasyon Sayısı	Yatırımı Karşıllayan Taraf	Dikey İlişkiyi Etkiliyor mu?	Tahmini Yatırımın Geri Dönüş Süresi
	(.....)	Opet ((.....) istasyon) Bayi ((.....) istasyon)	Hayır	(.....)
Shell	GES Kurulan İstasyon Sayısı	Yatırımı Karşıllayan Taraf	Dikey İlişkiyi Etkiliyor mu?	Tahmini Yatırımın Geri Dönüş Süresi
	(.....)	Shell (kendi işlettiği (.....) istasyon) Bayi ((.....) istasyon) Shell + Bayi ((.....) istasyon) (Dağıtıcı tarafından yarısına kadar destek verilebiliyor.)	Hayır	(.....)
Petrol Ofisi	GES Kurulan İstasyon Sayısı	Yatırımı Karşıllayan Taraf	Dikey İlişkiyi Etkiliyor mu?	Tahmini Yatırımın Geri Dönüş Süresi
	(.....)	Petrol Ofisi ((.....) istasyon) Bayi ((.....) istasyon)	Hayır (Grup muafiyetinden yararlanan bayiler olduğu ifade edilmiştir.)	(.....)
Kaynak: Teşebbüslerden Elde Edilen Bilgiler				

- (86) Yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler incelendiğinde Opet'in kendi ekonomik bütünlüğü tarafından işletilen istasyonlarda güneş enerjisi yatırımını yaptığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Opet'in yatırımlarında üçüncü taraf konumundaki bayi ile kurulan bir ilişki söz konusu değildir. Shell'in ise (.....) istasyonunda GES yatırımı yapılmış olduğu, bu istasyonların (.....)'ünde yatırım maliyetine Shell'in (kendi mülkiyetinde olan istasyonlar için), (.....)'sında bayinin kendisinin katlandığı, (.....) istasyonda ise yatırımı bayi ile Shell'in ortaklaşa yaptığı anlaşılmaktadır. Petrol Ofisi'nin ise (.....) istasyonda güneş enerjisi santralini yapımını gerçekleştirdiği, bu yatırımların tutarının 2019 yılı itibarıyla (.....) ABD Doları olduğu, yatırım sonucunda elde edilen GES'leri bayiye hibe ettiği ifade edilmiştir. Söz konusu istasyonlarda, bayilik sözleşmesinin süresi ya da sözleşmedeki düzenlemelerde herhangi bir değişiklik yapılmadığı belirtilmiştir. Öte yandan Shell ve Petrol Ofisi tarafından gerçekleştirilen uygulamaların TOTAL'e göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Şöyle ki, Petrol Ofisi'nin (.....) istasyona GES yatırımı yaptığı, bu yatırımları ekonomik getiriden ziyade reklam amaçlı olarak gördüğü, GES yatırımlarını geniş kapsamlı bir proje haline getirmediği görülmektedir. Shell ise bayilik sözleşmesinden ayrı ve bağımsız olarak GES yatırımına ilişkin sözleşme akdetmekte

ve enerji tasarrufunu belirli oranlarda³⁰ bayiye fatura etmektedir. Teşebbüslerin uygulamalarından GES yatırımlarının TOTAL'e göre daha dar kapsamlı olarak gerçekleştirildiği, bununla birlikte söz konusu yatırımların Tebliğ'de öngörülen süreye uygun olarak gerçekleştiği görülmektedir.

- (87) TOTAL tarafından yapılacak yatırımın, bayi ile olan sözleşmesel ilişkiyi ve aralarındaki ticari koşulları değiştirip değiştirmeyeceği hususuna ilişkin olarak teşebbüsten gelen cevabi yazıda, *“Bireysel muafiyet konusu sözleşmenin imzalanmasının planlandığı bayilerin ticari imkan ve rekabetçi pozisyonlarını kısıtlayıcı olmamak esası benimsenmiştir. İstasyon özelinde yapılacak olan GES yatırımının, bireysel muafiyet başvurusuna konu olan süre uzatılması ile karşılanmasının mümkün olması halinde, bayiler ile mevcut ticari şartlar bakımından herhangi bir revizyon yapılmamasının öngörüldüğü”* ifade edilmiş, öte yandan GES yatırımının talep edilen sürede karşılanmadığı hallerde alternatif bir planının olup olmadığı sorulmuş, buna ilişkin *“GES yatırımının karşılanmadığı senaryolarda, ancak söz konusu yatırımı çıkaracak şekilde ticari şartların revize edilmesinin planlandığı”* belirtilmiştir. Buna göre, GES yatırımının muafiyet süresi içinde karşılanmadığı durumda, TOTAL tarafından çeşitli akaryakıt ürünlerinde kâr marjı paylaşımında, bayi marjının ortalama %(...) düşürüleceği öngörülmüştür.
- (88) Diğer yandan, TOTAL tarafından daha çevreci bir enerji üretim alternatifine geçilebilmesi için yapılan bu yatırım, karbon salınımının azaltılması ve temiz enerji kullanımının yanı sıra, enerji bağımlılığının da önüne geçebilmek adına olumlu bir gelişme olarak görülmektedir. Ayrıca gerek AB gerekse de Türkiye'deki kamu politikaları ve mevzuatta, enerji üretiminde daha çevreci alternatiflere dönüşümün öneminin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Söz konusu yatırımların teşvik edilmesi, *“ilk giren dezavantajı”*³¹ durumuyla karşı karşıya olan teşebbüslerin teşvik edilmesine yönelik bir adım olarak kabul edilebilecektir. Bu bakımdan, muafiyet başvurusunun değerlendirilmesinde, teşebbüsün gerçekleştirdiği yatırımın sektörel düzeyde ve tüketici bakımından, çevreye dost enerji üretimine geçilmesine ilişkin olumlu dışsallığının da dikkate alınması gerekmektedir.
- (89) Mevzuat olan AB'nin Dikey Anlaşmalara İlişkin Kılavuzu'nun³² 316. paragrafında sürdürülebilirlik hedeflerini güden çeşitli anlaşmalarda, ilgili yatırımın gerçekleştirilebilmesi açısından zorunlu olması durumunda 5 yılın üzerinde öngörülen rekabet etmeme yükümlülüğü içeren sözleşmelerin uygun bulunabileceği ifade edilmektedir.
- (90) Kurulun mevcut yaklaşımı, 10 yıla kadar bireysel muafiyet tanınabilmesi için söz konusu anlaşmanın, *“daha önce üzerinde akaryakıt bayilik faaliyeti yapılmamış arsa/arazi üzerinde kurulmuş yeni bir akaryakıt istasyonuna ilişkin olması”* yönündedir. Diğer bir deyişle, daha önce üzerinde hiçbir gerçek ve/veya tüzel kişi tarafından akaryakıt bayilik faaliyeti yapılmamış arsalar/araziler üzerinde kurulmuş yeni akaryakıt istasyonlarına ilişkin olması halinde dağıtıcı ve bayi arasındaki dikey ilişkiye 10 yıla kadar bireysel muafiyet tanınabilmektedir. Bu bağlamda, bir istasyonun sıfırdan kurulum maliyeti ile TOTAL tarafından yapılacak GES yatırım tutarının karşılaştırılması, muafiyet değerlendirmesine konu dikey ilişkinin süresinin *“rekabetin*

³⁰ Gelen cevabi yazıda, sözleşmenin ilk üç yılı elde edilecek faydanın %(...)’i, kalan yıllarında ise %(...)’si oranında olduğu ifade edilmektedir.

³¹ Teşebbüslerin, sürdürülebilirlik hedefine hizmet etmekle birlikte, kısa vadede maliyetleri artıran yatırımları yapmaları halinde ortaya çıkabilecek ve onları bu yatırımları yapmaktan caydıracak dezavantajlar.

³² Guidelines On Vertical Restraints (2022/C 248/01).

zorunlu olandan fazla sınırlanmaması" şartını sağlayıp sağlamadığı konusunda fikir verebilecektir.

- (91) TOTAL'den, akaryakıt istasyonunun sıfırdan kurulum maliyetinin tahminen (.....) TL olduğu, bununla birlikte maliyetlerin tümünün dağıtıcı şirket (diğer bir deyişle TOTAL) tarafından karşılanması halinde makul bir geri dönüş sağlanmadığı, istasyonun kurulum maliyetinin mülk sahibi tarafından karşılanması ile ortalama sektör standardında bir akaryakıt istasyonu için akaryakıt dağıtım firmalarının katlanacağı maliyetin (.....) TL civarında olduğu, ayrıca bu tip bir istasyonun kurulum yatırımının (.....) yılın üzerinde bir sürede TOTAL'e geri döneceği bilgisi edinilmiştir.
- (92) TOTAL tarafından gerçekleştirilen GES yatırımının ise bayi başına maliyetinin (.....) TL olduğu ve TOTAL'in söz konusu bayilerden elde ettiği kârlar birlikte değerlendirildiğinde TOTAL'in söz konusu yatırımın dikey ilişkinin süresinin 10 yıla uzatılması için makul şartları sağlamadığı görülmüştür. Ancak, çevresel etkilerle birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu yatırım tutarının 5 yıldan oransal olarak daha kısa süreliğine (2 yıl³³) uzatılabilmesi için makul bir gerekçe oluşturduğu değerlendirilmektedir.
- (93) Yukarıda belirtilen tüm bu hususlar bütüncül bir yaklaşımla değerlendirildiğinde, 4054 sayılı Kanun'un 5/d maddesinde belirtilen "rekabetin zorunlu olandan daha fazla sınırlanmaması" koşulunun somut durumda karşılanmadığı görülmekle birlikte, devletin yenilenebilir enerji kaynaklarına teşvik politikası, söz konusu çevreci yatırımın özendirilmesi, enerjide dışa bağımlılığın azaltılması, ilgili projenin enerjide sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda bir proje olması ve TOTAL'in yaptığı yatırımın karşılığını makul sürede alabilmesi gibi nedenlerle TOTAL ile muafiyete konu istasyonlar arasında imzalanacak olan Lisanssız Güneş Enerjisi Santrali Yatırımı Sözleşmesi ve eklerine Tebliğ'de belirtilen 5 yıllık süreye ek olarak 2 yıl olmak üzere toplam 7 yıl süreyle muafiyet tanınabileceği kanaatine ulaşılmıştır.

H. SONUÇ

- (94) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,
1. Güzel Enerji Akaryakıt AŞ ile dosya konusu 9 istasyon arasında imzalanması planlanan Lisanssız Güneş Enerjisi Santrali Yatırımı Sözleşmesi ve Eklerinin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlanamadığına,
 2. Bununla birlikte, sözleşmelerde öngörülen sürenin 7 yıl olarak revize edilmesi koşuluyla söz konusu sözleşme ve eklerine bireysel muafiyet tanınmasına
- gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

³³ Söz konusu süre bir istasyonun sıfırdan kurulum maliyeti olan (.....) TL ile GES yatırım maliyetinin ((.....) TL) kıyaslanması suretiyle (~5 yıl ve 2 yıl) bulunmuştur.